

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Teze bakalářské práce

Jakost a zpeněžování cukrovky na trhu

Štěpán Zvěřina

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Předložená Bakalářská práce se zabývá jakostí cukrové řepy a jejím zpeněžování na trhu. První část je věnována vývoji řepářství a cukrovarnictví na území České Republiky, dále složením cukrové řepy a jejím dalším možným využitím vedle zpracování na cukr. V druhé části jsou charakterizovány jednotlivé jakostní vlivy. Tyto vlivy jsou rozděleny na působení během procesu pěstování a během procesu zpeněžování. Třetí část popisuje samotný proces zpeněžování, dále parametry zohledňované během zpeněžování a hlavní vlivy působící na tento proces, také je zde věnována pozornost vývoji produkce a obchodu s cukrem v Evropě a ve světě. Poslední část práce je věnována diskusi k budoucímu vývoji Společné organizace trhu s cukrem, přičemž v současné době platí do roku 2017 a je tedy velmi sledovaným tématem.

Klíčová slova: Cukrová řepa, reforma, rentabilita, dotace, kvóta, cena

Cukrová řepa patří v České republice mezi plodiny s dlouholetou tradicí. Pěstování cukrové řepy a rozvoj cukrovarnictví započal na našem území již v 19. století, kdy největším impulsem byl rozvoj společnosti a rostoucí poptávka po sladidlech. Cukrová řepa je strategická a energetická plodina, která dokáže nejlépe znásobit vloženou energii. Dlouhodobě navyšuje výnosy následně pěstovaných plodin v osevním postupu svým vlivem na půdní úrodnost. V poslední době se také zvyšuje zájem o produkci bioetanolu vyráběného z cukrové řepy.

Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnocení vlivu jakosti cukrovky při jejím zpeněžování na trhu. Hlavní cíl je rozdělen na několik dílčích cílů, které se týkají jakostních prvků. Prvním cílem je charakteristika cukrovarnictví a cukrové řepy a vymezení možností jejího dalšího zpracování. Druhým cílem je vývoj jakostních ukazatelů z hlediska pěstování a zpracování řepy a jejich vliv na zpeněžování řepy. Předposledním cílem je analýza faktorů v procesu zpeněžování a jeho ovlivňování vnějšími vlivy, dále vývoj produkce cukru ve světě a vymezení obchodu s touto komoditou. Posledním cílem předložené práce je zhodnocení situace k budoucímu vývoji Společné organizace trhu s cukrem v Evropě.

Metodika práce

Bakalářská práce je zpracována na základě komparace a syntézy vědecké, odborné, tuzemské a zahraniční literatury, která je vypsána v seznamu použité literatury. Získané informace jsou následně zpracovány v programovém prostředí MS Office Word a Excel.

Závěr

Cukrová řepa je biologicky řazena do souborného druhu *Beta Vulgaris L.* a patří mezi dvouleté rostliny, přičemž pro potřeby výroby cukru je využíván pouze první vegetační rok. Šlechtění řepy pro potřeby rafinace cukru začalo s rozvojem cukrovarnictví v 19. století. Chemicky se cukrová řepa skládá z 75% vody a z 25% sušiny, obsah cukru v řepě činí cca 17,5% cukru. Úplná výtěžnost cukru v cukrovaru je limitována, především obsahem dusíkatých necukrům, tzv. alfa-amino dusíku a minerálních látek. Na množství těchto látek v řepě může mít pozitivní vliv vhodné hnojení a složení půdy.

Jakost cukrové řepy je v této práci posuzována ze dvou následujících procesů. Jakost cukrové řepy v procesu pěstování a jakost cukrové řepy v procesu zpeněžování. Technologie pěstování mají zásadní vliv na výslednou jakost cukrové řepy. Musí být především zvolená vhodná odrůda řepy, která by měla být rezistentní vůči chorobám a škůdcům a dosahovat potřebné cukernatosti. V současné době jsou doporučovány odrůdy spíše s vyšší cukernatostí na úkor hektarového výnosu řepy, a to z důvodů lepšího finančního ohodnocení řepy a úspory transportních nákladů řepy do cukrovaru. Důležitou částí pěstování je také snaha o dodržování optimální vegetační doby. Pěstitel by měl zajistit výsev řepy v optimálním termínu, vzhledem k harmonogramu odvozu v kampani a jarním přírůstkům řepy, kdy každý den rannějšího setí přináší jednu tunu na výnose řepy při sklizni, zatímco odklad sklizně o jeden den pouze poloviční přírůstek. Cukrovarnické kampaně začínají již v polovině září, a proto cukrovary poskytují příplatky za včasné i pozdní dodávky řepy jako kompenzaci ušlých výnosů. V poslední době cukrovarnické kampaně trvají až do konce ledna, a tak je důležité zajistit co nejlepší skladování cukrové řepy na předem připravených místech a zakrytí řepy řezankou ze slámy nebo netkanou textílií, tzv. Top-texem.

V procesu zpeněžování má na cenu cukrovky největší vliv cukernatost řepy a obsah minerálních příměsí v dodávce řepy, tyto hodnoty jsou stanoveny při návozu řepy do cukrovaru. Minimální cena řepy je stanovena nařízením EU na úrovni 26,29 €/ tunu, avšak mezi pěstiteli a cukrovary je uzavírána zpravidla roční kupní smlouva, kde je stanovena cena řepy v závislosti na ceně cukru. Řepa standardní jakosti obsahuje 16% cukru, v případě, že dodávaná řepa obsahuje vyšší či nižší obsah cukru, je cena zvyšována, resp. snižována. Obsah minerálních příměsí vyjadřují tzv. srážky, o tuto srážku vyjádřenou v tunách je sníženo dodané množství řepy.

Na ekonomiku cukrové řepy mají po vstupu ČR do EU podstatný vliv dotace. Pěstování cukrové řepy bylo do roku 2014 dotováno platbami SAPS, TOP-UP a SSP. Od roku 2015 mají dotace podobu přímých plateb na hektar. Ukončenou oddělenou platbu na cukr nahradilo zařazení cukrové řepy mezi tzv. citlivé komodity, což znamenalo snížení plateb do sektoru řepy až o 60%, z původních 1,2 mld. Kč na 450 mil. Kč. Tato dotace na tzv. citlivou komoditu bude vyplácena na hektar pěstované řepy a na rozdíl od oddělené platby pouze aktivním zemědělcům a to i na řepu určenou k průmyslovému zpracování.

Cukrová řepa je plodinou, ze které se cukr celosvětově vyrábí pouze z 30%. Zbytek zajišťuje cukrová třtina, která je pěstována především v Jižní Americe a Asii. Největšími producenty cukru na světě jsou Brazílie, Indie, Čína a Thajsko. EU patří s podílem zhruba 18% světové produkce cukru stále mezi důležité producenty.

Platnost Společné organizace trhu s cukrem v EU je do konce hospodářského roku 2016/2017, tedy do 30. 9. 2017. Tento systém chrání evropské producenty cukru a zajišťuje jim odbyt cukru, na druhou stranu ovšem nedovoluje větší rozvoj konkurence odvětví díky kvóтовému rozdělení produkce cukru. Dále SOT-C zaručuje pěstitelům cukrovky minimální příjem za vypěstovanou řepu. V diskusi jsou uvedeny nejdůležitější důvody, proč odborná veřejnost zastává názor zachování SOT-C včetně podpor pro pěstitelé. Proti tomu stojí především WTO, bojující za co nejliberálnější trh.

O budoucnosti cukrovky a cukru v EU rozhodne především její konkurenční schopnost vůči cukrové třtině. Pokles podpor zhoršuje rentabilitu jejího pěstování a konkurenci z pohledu pěstování ostatních plodin. Řešením může být snižování nákladů na pěstování řepy při zachování úrovně hektarových výnosů a její efektivní zpracování v cukrovarech na cukr, vyráběný za konkurenční ceny.

Seznam použité vybrané literatury

1. **BAUDISOVÁ, Hana. 2014.** Nová zemědělská politika v odvětví cukru. *Listy cukrovarnické a řepařské*. Praha : VUC Praha, a. s.. červenec-srpen 2014, č. 7-8, s. 220-230, ISBN: 1210-3306.
2. **FRONĚK, Daniel, TRNKOVÁ, Jana, HANÁK, Jaroslav. 2014.** *Situační a výhledová zpráva cukr - cukrová řepa*. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2014. ISBN: 978-80-7434-044-4, ISSN: 1211-7692.
3. **CHOCHOLA, Jaromír. 2004.** *Cukrovka 2004 - průvodce pěstováním*. Semčice : Řepařský institut Semčice s.r.o. a KWS SAAT AG, 2004. s. 74.
4. **KROUSKÝ, Jiří. 2006.** Cukerní reforma v kostce. *Sborník z konference: Úspěšné plodiny pro velký trh - Cukrovka a ječmen*. 13. - 17. únor 2006. s. 85-87.
5. **KŘOVÁČEK, Jan. 2013.** Budoucnost pěstování cukrovky v Evropě. *Zemědělec*. [Online] 25. 1 2013. [Citace: 3. 3 2015.] <http://zemedelec.cz/budoucnost-pestovani-cukrovky-v-evrope-2/>.
6. **PULKRÁBEK, Josef a kol. 2007.** *Řepa cukrová - pěstitelský rádce*. Praha : Kurent, s. r. o., 2007. s. 65-72 ISBN: 978-80-87111-00-0.
7. **RYBÁČEK, Václav. 1985.** *Cukrovka*. Praha : Státní zemědělské vydavatelství, 1985. s. 480.
8. **SMUTKA, Luboš, PULKRÁBEK, Josef, BENEŠOVÁ, Irena. 2014.** Současný stav trhu s cukrem ve světě. *Listy cukrovarnické a řepařské*. Praha : VUC Praha, a. s.. Únor 2014, č. 2, s. 70-77, ISBN: 1210-3306.
9. **STRNADLOVÁ, Hana. 2009.** Dopady vstupu ČR do EU a reformy Společné organizace trhů v odvětví cukru na trh s cukrem v ČR. *Listy cukrovarnické a řepařské*. prosinec 2009, č. 12, s. 334-341, ISSN:1210-3306.
10. **TOBOLA, Stanislav. 2013.** Aktuální stav cukrovarnického průmyslu ve světě, v Evropě a v České republice. *Listy cukrovarnické a řepařské*. Praha : VUC Praha, a. s.. květen - červen 2013, s. 158-161, ISSN: 1805-9708.